

BRIEF UIT DEN VREEMDE.

ZESDE BIJeenKOMST VAN HET EUROPEESCHE COMITÉ VOOR
GEESTELIJKE VOLKSGEZONDHEID,

gehouden te Lugano 4—6 Juni 1939.

Bovengenoemd congres mocht zich verheugen in groote belangstelling, door de tijdsomstandigheden en door het onderwerp: Compréhension mutuelle et Hygiène mentale. Omstreeks 60 leden, uit de meeste landen van Europa, waaronder zeven uit Nederland, namen aan het congres deel.

In de eerste zitting zijn de statuten vastgesteld. Het Comité is in Washington gesticht in aansluiting aan het internationale congres, en is daarna jaarlijks bijeen gekomen, in Rome, Parijs, München e.a. De statuten zijn zeer beknopt. Ieder land kan 3 gedelegeerden in het Europeesche comité hebben. In den regel houdt het comité jaarlijks een congres. Bij dit artikel was eenige discussie. Prof. BOUMAN wilde om de twee jaar bijeenkomen. Het congres nam het artikel aan, zooals het door het voorloopige bestuur was voorgesteld, o.a. uit de overweging, dat in den tegenwoordigen tijd een bijeenkomst ieder jaar noodig is. Bovendien zijn er thans geen andere internationale psychiatrische organisaties. Als voorzitter werd prof. LEY uit Brussel gekozen; prof. BOUMAN werd voor Nederland lid van het bestuur.

De secretaris van het congres, dr. BERIOT van Le Landerou, werd tot secretaris van het comité benoemd. Het volgende congres zal in Nederland of in Zweden worden gehouden.

In de openingszitting van het congres sprak een der burgerlijke autoriteiten van het Canton en daarna hield de voorzitter, dr. REpond uit Monthey, een voordracht over Hygiène mentale et compréhension mutuelle. Hij had daarbij gelegenheid, om, evenals de eerste spreker deed, er op te wijzen, dat in Zwitserland de mentaliteit, de cultuur en de talen samengaan van drie der machtigste Europeesche volken en dat deze elkaar hier begrijpen, verdragen en wederzijds aanvullen. Het onderwerp „elkaar begrijpen” is volgens dezen spreker terecht gekozen voor een congres van de psychische hygiëne, wier taak is, te waken voor de geestelijke volksgezondheid, juist in een tijd als den onzen van dreigend gevaar. Elkaar begrijpen is een elementaire, oorspronkelijke, doch ook samengestelde functie en ligt ten grondslag aan alle menselijke aanraking (rapport). Het houdt ook in een bereidheid, om verschillen van anderen te aanvaarden, dus verdraagzaamheid en een ruime gezindheid. Uitvoerig doorliep spr. het gebied van natuurwetenschap en psychologie en ontleende zijn argumentatie vooral aan de psychoanalyse. In onzen tijd bestaat de neiging, eigen angst te onderdrukken door menschen te onderdrukken, die daarvan de oorzaak schijnen te zijn. Spr. ziet een zeer sterke vermeerdering van nerveuse personen.

Dr. BALLY uit Zürich hield den tweeden dag van het congres een voordracht over het wezen van elkaar verstaan en ontwikkelde belangrijke gedachten over zijn onderwerp. De mensch moet zichzelf verstaan: wordt, wie Ge zijt. Er is tegenstrijdigheid in ons bewustzijn, er is bereidheid, om elkaar te verstaan. Spr. schetst het Grieksche bewustzijn: het gevoel, dat de mensch zoo benauwend veel kan en hij staat dan stil bij den mensch van onzen tijd, waarin techniek een zoo groote macht gekregen heeft. Hoe staat het in onzen tijd met den mensch? God is een prothesen-God, haalt spreker met instemming aan, dus technisch alles, maar innerlijk niet veel. Er zijn zoo groote moeilijkheden voor het elkaar begrijpen. De mensch zal tot zichzelf moeten komen. Op het gebied van de techniek is de moderne mensch alles, doch in zijn denken is hij niets. Spr. komt tot het besluit, dat de moderne mensch zichzelf niet kent (Fragwürdigkeit). Ten opzichte van de vlucht in de neurose moeten deze menschen dus tot zichzelf gebracht worden, zichzelf leeren verstaan.

De volgende spreker, dr. VIÉ uit Parijs, sprak over de biologische grondslagen van het wederkeerig begrijpen. In een uitvoerig, snel voorgelezen betoog gaf spr. een overzicht van de ontwikkeling van het bewustzijn van het kind, over karaktertypes, constitutie en ras, endocrine en sympathicus-fundeeringen en bestreed den samenhang van lichaamsbouw en karakter, volgens KRETSCHMER.

Prof. KRETSCHMER beperkte zich in zijn voordracht tot de levenskromme; hij behandelde het verband van bewustzijn en lichamelijken toestand voor de verschillende levensperiodes, puberteit, climacterium, ouderdom.

Prof. LEY uit Brussel sprak in een eenvoudig betoog over de psychologische grondslagen van het elkaar begrijpen. Hij wees op de groote beteekenis van de gezindheid. KLAGES zegt: we gevoelen sympathie, als we innerlijke verrijking kunnen vaststellen. Samenwerking werd oorspronkelijk gezocht uit nuttigheidsoverweging, om de beste voorwaarden voor het materieele leven te vinden. Hier wordt de theorie van den klassenstrijd van K. MARX genoemd.

Spr. deed enkele mededeelingen over den gunstigen invloed van interpenetratie op het wederkeerig begrijpen. Zoo bestaat er in Brussel samenwerking der faculteiten; een lid van de eene faculteit geeft een college voor de andere faculteit. Het taalverschil geeft moeilijkheden; in België misschien moeilijker op te lossen dan in Zwitserland, omdat het in België 2 talen betreft van verschillend belang, van zoo verschillend groot taalgebied.

Spr. meent ten slotte, dat voor een beter elkaar begrijpen van de verschillende maatschappelijke groepen, men zal moeten rekenen met een betere verdeling van de aardse goederen. Dan zal men een ontluiking mogen verwachten van nieuwe gevoelens, zooals liefde voor de menschheid (AUG. COMTE) en de gevoelens, die in de 20ste eeuw den Volkenbond deden ontstaan.

HATTINGBERG uit Berlijn sprak over de beteekenis van polaire psychologische types en noemde als zoodanig het geëxtraverteerde en het geïntroverteerde type van JUNG. Als analogie noemde hij het naieve en sentimenteele type van SCHILLER, ook als realist en idealist te onderscheiden. Ook de natuurwetenschappelijke en de wijsgeerige denkwijze kunnen tegenover elkaar gesteld worden, dit zijn polaire mogelijkheden van ons denken.

Het zijn geen volstrekte, op zichzelf staande tegenstellingen. De leerlingen van JUNG, FREUD en ADLER hebben ieder op hun wijze gelijk. FREUD denkt van het object (het Es) uit, ADLER gaat van driften en instincten dat is van het subject uit. Extraversie is een positieve houding, introversie een negatieve.

De beteekenis van de herkenning der types, is, dat men, rekening houdend met hen, het elkaar begrijpen kan bevorderen. Het weten er van, en dit geldt algemeen.

In de discussie op deze voordrachten werd door een bejaarden Zwitserschen collega, die de ellende van den oorlog van nabij meegemaakt had, een beroep gedaan, om elkaar te begrijpen met het oog op de verschrikkingen van den tegenwoordigen oorlog. Hier vond ook coll. GROENEVELD gelegenheid, om zijn opvattingen over het wederkeerig begrijpen uiteen te zetten.

's Middags was de eerste spreker E. MINKOWSKI, sinds jaren gevestigd te Parijs. Hij hield zich vooral met definities en algemeene, ook wijsgeerige beschouwingen bezig. De definitie van Verständigung en Verstehen werd op eenvoudige wijze door MORGENTHALER gegeven, die over het gezin sprak. In het huwelijksleven zijn volgens dezen spreker drie periodes te onderscheiden; de eerste periode is die der verliefdheid, de tweede is die der Verständigung, en deze leidt tot de derde periode die van het Verstehen. Volgens deze zienswijze is dus Verständigung dynamisch, het is een actief proces, namelijk het elkaar leeren begrijpen; het leidt tot Verstehen; „Verstehen” is een gelijkmatige toestand van verstaan. MINKOWSKI zei ook: wij moeten leeren elkaar verstaan.

MILLER uit Londen sprak over elkaar verstaan bij primitieve rassen en in de tegenwoordige maatschappij.

Prof. CLAPARÈDE uit Genève sprak over de moeilijkheden van het elkaar begrijpen. Elkaar begrijpen (compréhension mutuelle) van twee menschen heeft plaats, als ieder van hen de beweegredenen in het gedrag van den ander kan inzien.

Moeilijkheden komen dus van twee kanten, namelijk van den kant van het onbegrepen individu (l'agent), en van den kant van het individu, dat zelf niet begrijpt (le percipient). Spr. geeft vele voorbeelden van deze moeilijkheden bij het beoordeelen van handelingen van menschen en dieren, bijvoorbeeld ook van arts en zieke, onderwijzer en leerling, volwassene en kind. Moeilijkheden vloeien ook voort uit een verschillende taal, die wordt gesproken; het bleek ook op het congres moeilijk, bepaalde woorden te vertalen. Belemmerend werkt ook een eenzijdig voorlichtende pers. (Hier had spr. ook op de signfica kunnen wijzen en haar belang voor het elkaar begrijpen. Ref.) Het egocentrisme van de menschen staat ook het elkaar begrijpen in den weg.

Ook uit deze voordracht blijkt, dat de kennis van ons bewustzijn een belangrijke factor is voor het elkaar begrijpen. Er blijft dan nog de moeilijkheid van de practijk, namelijk, dat ook de wetende mensch onderhevig is aan affect, en dus zichzelf het wederkeerig begrijpen in een gegeven geval kan bemoeilijken, ja onmogelijk maken. Maar in ieder geval de wetende mensch is un homme averti.

Dr. MENG uit Bazel sprak over opvoeding en elkaar begrijpen, gaf een voorbeeld van gedragingen van getemde dieren, van een jong kind en van een ouder kind en van den dichter, en lichtte deze psychologisch toe. Het kind wil bemind worden, maar het is ook agressief, het wil ook vernielen. De liefde en de agressie moeten we weten te verbinden. In het maatschappelijke leven de techniek en de menschenliefde. Bij den landbouw is deze verbinding op natuurlijke wijze in den arbeid gegeven. Aldus eindigde deze voordracht in een optimistischen toon.

Aan de discussie werd deelgenomen door VERMEYLEN en door HATTINGBERG. HATTINGBERG was minder optimist dan MENG, aanvaardde wel den gedachtengang. Hij wees op de kruisvaarders die Christus dienden en tegelijk hun agressiviteit uitleefden. In den arbeider zag spr. ook de synthese van dienen en agressiviteit. Men spreekt in dit verband van een nieuwe „Menschheitaera". De voorzitter sloot de discussie met een bemoedigend woord; we moeten en kunnen, ondanks groote moeilijkheden, voortwerken.

Dinsdagmorgen sprak HARGREAVES uit Londen, die begripen als natie en ras ontwikkelde met behulp van FREUD's principes. Het elkaar verstaan van naties, zag spr., beter dan door het departement van buitenlandsche zaken en gezantschappen, gewaarborgd door een goed begripen van ouders en kinderen. Ook hier werd dus weer de nadruk gelegd op vermeerdering van inzicht.

Over oeconomische verhoudingen en elkaar begripen werd gesproken door BILLSTRÖM uit Stockholm. Maatschappelijke verhoudingen berusten op oeconomie en psychologie en zijn dus toegankelijk voor de psychische hygiëne. Spr. legde nadruk op volksontwikkeling, gaf voorbeelden uit Zweden van moderne samenwerking van werkgevers en werknemers. Men moet elkaar leeren verstaan. Evenals prof. LEY sprak deze spr. uit, dat elkaar beter verstaan onder de menschen ook belangrijke sociale veranderingen inhield.

Een uitvoerig en overzichtelijk referaat over godsdienst en elkaar verstaan gaf dr. KIEHÖLZ uit Königfelden bij Bazel. De voordracht van dr. MORGENTHALER noemde ik reeds. De laatste voordracht van het congres werd gehouden door prof. MAIER uit Zürich, die de balans opmaakte van het gesprokene en aangaf in welke richting de psychische hygiëne zich moet ontwikkelen. Hij vat psychische hygiëne, evenals hygiëne, op als toegepaste wetenschap en, ook zoo, niet als afgerond wetenschapsgebied. Hij zou er niet zonder meer een leerstoel aan de universiteit voor wenschen.

In de allereerste plaats moet de psychische hygiëne de vakpsychiaters tot zich weten te trekken. Daardoor zullen de grondslagen van de psychische hygiëne algemeener en degelijker worden. Ook pleitte MAIER, evenals LEY, deed voor doordringing der faculteiten: dus contact met theologen, juristen, diplomaten, en de regeering. Ook contact opnieuw met de interne geneeskunde en met de physiologie. Zoo, algemeen onderlegd en gesteund, kan de sociale taak van de psychiatrie het best vervuld worden; bij voorbeeld de voorzorg. Voor de psychotherapie wees spr. op het belang (en het gevaar) van de opleiding van leeken, op de practische

psychologie, de kinderpsychiatrie. Spr. ontvouwde het heele arbeidsterrein van de psychische hygiëne, en eindigde bij de medische eugeniek. Er is op dit heele gebied nog veel te verdegelijken. Dit houdt tot dusver velen terug, aldus spr.

Ook met filosofie en geschiedenis moet de psychische hygiëne zich bezig-houden. Ook hier wordt dus de beteekenis van het inzicht genoemd. Dan is er het belang van den persoonlijken omgang. Uit dit oogpunt vervullen bijeenkomsten als deze, ieder jaar (blz. 3628) hun taak. Spr. wees op de groote noodzakelijkheid voor de volken van Europa, om elkaar te verstaan. „Als we niet aan den oorlog te gronde gaan, zullen we aan onze oorlogstoebereiding (Rüstungen) te gronde gaan”.

Voor al in persoonlijke gesprekken blijkt het, hoe uitermate moeilijk het is, elkaar (wij en Duitschers) over politieke vraagstukken te verstaan. De angst maakt het elkaar verstaan onmogelijk, zegt ook deze spreker.

In de discussie werd weliswaar toegegeven, dat de medewerking van vakpsychiaters noodig is, dat men echter moet bedenken, dat de psychische hygiëne iets meer moet verlangen, het moeten psychiaters zijn, die zich uit de vakpsychiatrie „herausheben” kunnen.

Coll. ROORDA wees in een kort betoog op de werkzaamheid in Nederland sinds 1937 van de medici, gesteund door de Nederlandsche Maatschappij voor Geneeskunst voor oorlogsprophylaxe en vond veel instemming.

Prof. GÖKAY uit Istanboul berichtte over het werk in Turkije, prof. MEDEA over dat in Italië: men tracht te doen, wat men kan. Mlle ODLUM uit Engeland vroeg propagandamateriaal. ROEMER, uit Duitschland, zei hetzelfde standpunt over internationale Verständigung in te nemen als prof. MAIER. In de ontwikkeling van de psychotherapie moet de empirie onze leidster zijn.

Coll. VAN DER SPEK zeide in de discussie, dat hij op het congres nog iets gemist had, wat ook bij het referaat over den godsdienst niet is gezegd. Daarom geeft hij deze aanvulling. Bij het elkaar begrijpen gaat het tenslotte om onszelf, om ieder persoonlijk, zooals door JEZUS ons het voorbeeld gegeven is. Spr. geeft uit den bijbel een aanhaling uit een van de brieven van PAULUS aan de Corinthen over de belangelooze liefde.

Zeer goede slotwoorden zijn door TRAMER uit Soleuze bij Bern gesproken. Als we Verständigung internationaal willen bevorderen, moeten we er aan medewerken, ieder in eigen land, dat isoleering van het volk wordt opgeheven, isoleering door de pers, isoleering cultureel. Deze woorden werden door ieder toegejuicht.

Het congres was goed georganiseerd. De meeste leden logeerden in het Park-hotel, waar het congres werd gehouden. Den eersten avond was er een gezamenlijk diner, waar vele toasts zijn uitgesproken. Velen voelden klaarblijkelijk een persoonlijke behoefte, om in dezen tijd iets te zeggen. Voor Nederland sprak prof. BOUMAN.

Den tweeden avond van het congres werd een tocht over het meer gemaakt naar Morcote, waar op het terras van het restaurant de avondmaaltijd werd gebruikt. Het was prachtig weer. Beide avonden werden opgeluisterd door landelijken zang.

Het congres is goed geslaagd. Het onderwerp: elkaar begrijpen, is in verschillende goede voordrachten behandeld en door de aanwezigen mede doordacht. Verschillende voordrachten verdienen zeker, om in het gedrukte verslag te worden nagelezen. De weg, dien de psychische hygiëne wijst, is die van het weten. Het onderwerp ontginnende, met als resultaat het weten, kunnen algemeene aanwijzingen gegeven worden. In het wereldgebeuren is het elkaar verstaan een factor. Het zou een factor van groote waarde kunnen zijn. Daarom was het congres belegd.

Poortugaal, 9 Juni 1939.

G. P. FRETS.